

TEĀTRIS

Krimova laika kapsulas

Nacionālā teātra izrādē "Pīters Pens. Sindroms" pulsē kāda noslēpumaina dziļi personiska stīga

ILZE KĻAVIŅA

Jaunais iestudējums "Pīters Pens. Sindroms" Latvijas Nacionālajā teātrī kā ilgi gaidīts notikums saņēmis ievērojamu eksperimentu un dažādu mediju uzmanību, ir gan bagātīgi aprakstīta gaidāmā viesrežisora radošā biogrāfija¹, gan krietni iztīrāti izrādes tapšanas apstākļi.

2022. gadā toreizējais teātra mākslinieciskais vadītājs Elmārs Senkovs pirmo reizi publiski runāja par daļēji apstiprinātu režisora Dmitrija Krimova (Krievija/ASV) solījumu strādāt Rīgā. "Strādāt" šķiet atslēgas vārds izrādes kontekstā, kur centrā atrodas pasaku pasaulē pazīstamais tēls Pīters Pens, mūžīgas bērnības/radošuma stāvokļa iemiesojums. Vienlaikus viņš ir gadsimtu garumā pieredzējis un arī noguris dzīves mākslinieks, kam nebeidzamā spēja radīt/būt bērnišķīgam nozīmē darīt darbu. Galvenā varoņa vizuālie vaibsti un lomas atveidotāja aktiera Edgara Dombrovska iekšējās cilvēciskās faktūras dēļ starp Pīteru Penu un tā radītāju 2024. gadā ir likta vienādības zīme. Krimovs to atzīst pats² un, manuprāt, uzveduma uztverē autobiogrāfiskie motīvi ir īpaši nozīmīgi.

Ceļojums laikā

Gatavojoties izrādes apskatam, apkopāju iespaidus par redzētajiem Dmitrija Krimova spilgtajiem iestudējumiem, zināšanas par viņa daiļrades metodi un vizuāli izteiksmīgo (Krimovs apvieno režijas un scenogrāfijas³ profesiju) rokrakstu, pētīju faktus par viņa jaunāko izrāžu afišām, kas liecina par palielinātu publikas interesi. Viss zināmais par mākslinieku sagatavo mani kā skatītāju izrādes "Pīters Pens. Sindroms" notikumam, kādu to vērts piedzīvot Nacionālajā teātrī. Tur pulsē kāda noslēpumaina dziļi personiska stīga, savienojot elementus kopumā un, manuprāt, balstoties uz personisku stāstu, kādēļ analizēt atsevišķas detaļas ārpus veseluma nozīmētu ārdīt radītāja ieceres pamatus.

Šoreiz ikvienam skatītājam būtu principiāli nepieciešama teātra programmiņa kā atslēga uz inscenējuma gaisotni, jo izrādes tēma un formāts lauž ierastās uztveres robežas kā jēdzieniskā, tā burtiskā nozīmē. Piemēram, darbība sākas ar krītošu kastu blikšķi pret koka grīdu,

Izrādes aktieri veido vienoti elpojošu komandu, kur katrs sikums ir nozīmīgs.

ĢIRTS RAĢELIS/PUBLICITĀTES FOTO

tam seko divu personāžu lēciens uz skatuvi no balkona. Savukārt scenogrāfijas iekārtojums pirmajā ainā var raisīt nepatiku publikai ar estetizētu gaumi (hmm... tu alete uz Nacionālā teātra skatuves?).

Izrādes gaitā scenogrāfa Uga Bērziņa kopdarbs ar režisoru piedāvā atvērtas lielas zāles transformācijas, un īpašu nozīmi iegūst tukšā telpa, ko brīžiem pāršķēļ no-

lais vadmotīvs no emigrējušas krievu komponistes Sofijas Gubaiduļinas opusa akordeonam "Gaisma un tumsa". Mistiska, vārdos grūti formulējama noskaņa caurauž citus dažādu žanru muzikālos fragmentus (muzikālā noformējuma autors Edgars Mākins).

Skatuvi piepilda aktieru ansambļa spēle bezvārdu darbībā ar rotaļīgi vieglu kustību dinamiku un plasti-

ronis, katru nosaucot vārdā. Viņa Pīteram Penam piemīt atklātība, emociju caurspīdīgums un aizrautība. Spēlējoties ar sajauktām robežām starp traģisko, sirsnīgo un komisko, Dombrovskis apvieno visus ansambļa dalībniekus izrādes plūdumā.

Partnerībā balstītas spilgtas solo ainas nospēlē Dita Lūriņa kā Feja traģiskajā epizodē ar birstošām siera skaidiņām pār partnera galvu. Kārlis Reijers iemiesojas Mihaila Čehova lomā, izvērsot ainu ar traģikomisku spēku. Katra aktiera klātbūtne ir intensīva un savieno personisko pārdzīvojumu ar lomas zīmējumu. Spēcīga un reizē vienkārša ir gredzenveida kompozīcija, kas sākas un noslēdzas ar konkrētu jautājumu: kas tu esi? Un laika ritējums vienkārši atgriežas sākuma punktā. Vai Pīters Pens to atkārtos?

Nekurnekadzeme un Krievija

Katram ir sava mūžīgās bērnības Nekurnekadzeme, kur mājā atmiņas. Krimovam personiskajā atminu kapsulā tie ir krievu kultūras fakti, tāpēc epizodiskos personāžus, dokumentālās personas – Raini, Mihailu Čehovu, Puškinu – apvieno Krievija un izraidījums no sabied-

ribas. Par kritienu anatomiju var saukt neatzīto mākslinieku Mihailu Čehovu trimdas ceļā, to, ka viņam atņem dzimteni un aizved viņu poētiskā ārprāta slimības realitātē. Saules mērogos domājamois dzejnieks Rainis paliek postamentē un nesaprasts. Puškina nāves duelis tiek atkārtots dubulti spēlētā ainā. Vienreiz tā notiek aiz priekšvara kā traģēdija, otrreiz kā šausminoša klaunāde avanscēnā. Iespējams, es kļūdos, taču man tas aicina domāt par manipulācijām starp oficiālo un patieso faktu interpretāciju, kas nav sveša arī mūsdienās.

Izrāde, kaut ārēji spēlēja uz robežas starp smiekliem un traģiku, iekšēji rada skumjas par bezspēcību aizējošā laika priekšā. "Pīters Pens. Sindroms" koncepcija nav aktīva, drīzāk meditātīvi apcerīga, kas iemieso emigrējuša krievu mākslinieka sajūtu. Izrāde raisa diskusiju par mākslinieka darbu un misiju. Mākslinieciski pilnvērtīga, neapšaubāmi spilgta, godīga un intīmi cilvēciska. Vai un kā tā atbilst izvēlētajam aktīvas karadarbības brīdim, kādā dzīvojam šobrīd, lai spriež katrs skatītājs pats. **KZ**

Izrāde, kaut ārēji spēlēja uz robežas starp smiekliem un traģiku, iekšēji rada skumjas par bezspēcību aizejošā laika priekšā.

laistais ekrāns ar ēnu spēlēs iemiesotiem senas pagātnes notikumiem. Brīžiem uz skatuves valda krāsu haoss (gaismu mākslinieks Oskars Pauliņš), epizodiski grandiozo telpu piepilda video projekcijas (videomākslinieks Toms Zelģis), bet brīžiem gaisu pilda spilvenu dūnas vai sniegu imitējošas ventilatora plūsmā kustīgas baltas pārslas. Lidojums bezsvara stāvoklī, varbūt tā var apzīmēt kameratoni, ko iedzīvina muzikā-

ku (horeogrāfe Anna Abalihinā). Aktieri Anta Aizupe, Jana Lišova, Laura Siliņa, Līga Zelģe, Mārtiņš Brūveris, Jānis Skanis, Uldis Anže, Gundars Grasbergs, Kārlis Reijers veido vienoti elpojošu komandu, kur katrs sikums ir nozīmīgs. Brīžiem Pītera Pena draugi *ielec* konkrētās lomās, brīžiem viņu līdzpārdzīvojuma atbalsts palīdz nospēlēt galvenās lomas. Partneriem pateicas Edgara Dombrovska spēlētais va-

UZZIŅA

"PĪTERS PENS. SINDROMS", IESTUDĒJUMS NACIONĀLAJĀ TEĀTRĪ

Režisors, scenogrāfs: Dmitrijs Krimovs, scenogrāfi Dmitrijs Krimovs, Uģis Bērziņš, kostīmu mākslinieki Dmitrijs Krimovs, Ilze Vītoļiņa, grima māksliniece Gunda Zvirbule, gaismu mākslinieks Oskars Pauliņš, video mākslinieks Toms Zelģis, Edgara Mākena muzikālais noformējums, horeogrāfe Anna Abalihinā, tekstu tulkotājs Edvīns Raups, producete Linda Helviga.

Lomās: Egons Dombrovskis, Dita Lūriņa, Gundars Grasbergs, Uldis Anže, Kārlis Reijers, Anta Aizupe, Jana Lišova, Laura Siliņa, Līga Zelģe, Mārtiņš Brūveris, Jānis Skanis, Uldis Anže, Gundars Grasbergs, Kārlis Reijers u. c.

Nākamās izrādes: 7., 8., 15. februārī.

VIEDOKLIS

DACE KRŪMIŅA: "Sirsnīgs paldies! Šī izrāde tiešām liek daudz ko atcerēties un padomāt, ko vēl gribētos piedzīvot. Ir brīži, kad ir ļoti slikti, tad palīdz tie brīži, kuros jutos laimīga vai arī – atceroties izrādes, kurās pārdzīvotais dod spēku visu pārvarēt."

NORMUNDS BALMANIS: "Ja šķiet, ka Latvijas Nacionālais teātris vairs nevar pārsteigt, tad tā tikai šķiet. Vai muļķības var būt smieklīgas (īpaši jau latviešiem) un vienlaikus mistiski smeldzīgas? Izrādās var..."

teatris.lv

¹ "https://teatris.lv/makslinieks/dmitrijs-krimovs/";

² Intervija publicēta teātra programmiņā. Turpat atrodams materiāls par Krimovu, kura radošā darbība pazīstama Latvijas un globālā teātra pasaulē, viņa dzīves gaitas, uzskati, mākslinieciskās laboratorijas meklējumi pēdējos gados ASV.

³ Krimovs veidojis scenogrāfijas vairāk nekā 90 izrādēm, tajā skaitā daudziem sava tēva, leģendārā režisora Anatolija Efrosa iestudējumiem. Dmitrija Krimova gleznas atrodas daudzos pasaules muzejos. Kopš 2004. gada Krimovs strādā kā režisors, iestudējot vairāk nekā 15 izrādes, arī pēc dažādu teātra festivālu (Starptautiskā Čehova festivāla, Edinburgas festivāla u. c.) pasūtījuma.